

PREVENIREA CANIBALISMULUI LA GĂINI ^{*)}

Prof. univ. Dr. MIHAI DECUN

Membru al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură

Membru al Academiei Oamenilor de Știință

FACULTATEA DE MEDICINĂ VETERINARĂ, TIMIȘOARA, ROMÂNIA

Și la păsări, ca și la alte animale domestice, după constituirea unui grup, se produc o serie de confruntări, având ca finalitate instituirea unei *ierarhii sociale*.

Găinile sunt în măsură să distingă și să memoreze cel mult 80 de membri aparținând aceleiași specii. Din acest motiv, orice încercare de a face loturi de găini având mai multe păsări decât această cifră, se poate solda cu un nesfârșit proces de confruntări între păsări, ca urmare a nrecunoașterii reciproce.

Stabilirea poziției ierarhice depinde de gradul de dezvoltare corporală, vârstă, aspectul și starea penajului, a crestei etc. Dar totuși, în ultimă instanță, numai confruntarea directă stabilește gradul ierarhic al fiecărui individ. Pasărea care învinge urcă pe scara ierarhică, iar cea care pierde regresează. Odată confruntarea terminată, fiecare individ își acceptă soarta, cel puțin până la o nouă restructurare. Învingătorul nu manifestă în continuare agresivitate, atâta timp cât nu îi este primejduită poziția socială.

De regulă, în vârful piramidei se află un cocoș. Acesta are rol de lider recunoscut și acceptat în toate împrejurările. Încercarea altui cocoș de a prelua rolul de lider, se poate solda cu bătăi sângeroase, mai ales la anumite rase combatante.

La rasele pentru producția de ouă și la rasele mixte confruntarea pentru ierarhie este formală. Horiplumația în regiunea capului și a gâtului, distanțarea aripilor, orientarea anterioară a ghearelor sunt atitudini caracteristice și frecvente. Uneori, urmează lovirea ușoară cu ciocul și alungarea adversarului. Fiecare pasăre va trebui să-și adjudece o anumită poziție ierarhică, prin confruntare directă. De regulă, o pasăre nu este atacată în același timp de către două sau mai multe păsări, cu excepția tulburărilor de comportament. După două – trei zile de confruntări în serie se stabilește o anumită ordine acceptată și care poate fi de durată, până ce sunt introduse alte păsări în efectiv sau apar modificări importante în ce privește dezvoltarea corporală.

Păsările bolnave pierd imediat rangul avut în ierarhia socială, ceea ce poate genera noi confruntări între păsările rămase. Pentru prevenirea acestor confruntări se recomandă evitarea completării efectivului prin introducerea de păsări din alte grupuri. Chiar și o singură pasăre, introdusă într-un efectiv stabilizat sub aspect ierarhic, poate provoca noi confruntări cu efect stresant și păgubitor. De regulă, păsările nou introduse nu se angajează în luptă directă. Ele caută să evite lupta și să revină la grupul din care fac parte. În halele cu un număr mare de păsări, fiecare grup constituit își menține teritoriul. Părăsirea teritoriului și amestecarea grupurilor poate fi determinată de neasigurarea concomitentă a hranei și a apei pe întreaga suprafață a halei. În astfel de situații, se menține o stare de stres cronic, ca urmare a conflictelor nesfârșite, ceea ce se va reflecta prin morbiditate și mortalitate ridicate.

Asigurarea frontului de adăpare și de furajare contribuie la menținerea ierarhiei sociale, a liniștii și la diminuarea agresivității.

^{*)} Articol publicat în revista *Ferma* (Timișoara), 2002, nr. 1 (15), p. 34 – 35.

Zgomotele puternice, produse de închiderea ușilor, ruperea lanțurilor, curățirea și repararea hrănilor și adăpătorilor etc. cauzează frecvent, mai ales la rasele ușoare, **stres psihic**. De asemenea, mișcarea personalului prin hală, pentru distribuirea furajelor, adunarea cadavrelor, vaccinarea și alte tratamente, determină o stare de spaimă la păsări, urmată de fuga acestora în diferite direcții. În acest mod, păsările se îndepărtează de grupul în care erau cunoscute, vin în contact cu alte păsări pentru prima dată, ceea ce va crea nesiguranță, care uneori este urmată și de lovituri de cioc din partea păsărilor al căror teritoriu a fost încălcat. Acest aspect constituie un motiv în plus pentru **restrângerea, la strictul necesar, a mișcării muncitorilor în hală, oprirea accesului altor animale (câini, pisici etc.) și pentru excluderea zgomotelor puternice.**

În spațiul limitat al cuștilor metalice din bateriile obișnuite, lupta pentru stabilirea ierarhiei de grup poate degenera în luptă pentru supraviețuire. Pasărea dominantă ocupă locul privilegiat, cu acces permanent la hrană și apă. Celelalte păsări se distanțează, pe ultimul loc situându-se pasărea cu dezvoltarea corporală mai mică sau cu constituție debilă. Aceasta se refugiază în colțul cuștii și se apără de agresivitatea celorlalți indivizi prin ghemuire și supunere. Accesul ei la hrană și apă va fi tolerat numai după ce restul grupului a fost în totalitate satisfăcut. Dar chiar și atunci încercarea de hrănire presupune adeseori trecerea chiar prin spațiul păsărilor dominante și chiar atingerea acestora. Pe fondul de iritare generală, datorită microclimatului necorespunzător, păsările dominante aplică lovituri cu ciocul în regiunea capului și a cozii. Dacă în urma unei lovituri de acest fel apare sângele, acesta poate declanșa o adevărată isterie, care se va solda cu moartea și eviscerarea victimei. **Avându-se în vedere aceste aspecte și datorită dificultăților de asigurare a comportamentului motivat al găinilor, creșterea acestora în baterii etajate este pe cale de a fi abandonată în Europa.**

Pe lângă supraaglomerare, canibalismul mai poate fi declanșat sau favorizat de căldura și luminozitatea excesive, neasigurarea frontului de furajare sau de adăpare, lipsa cuibarelor sau iluminarea prea puternică a acestora, menținerea în efectivul de producție a păsărilor cu răni sau cu penaj redus etc.

Pentru prevenirea canibalismului în unele țări se practică *debecarea*. Aceasta constă în îndepărtarea unei părți din ciocul păsării cu ajutorul unei lame încinse, care cauterizează țesuturile și previne hemoragia. **Chiar dacă debecarea poate reduce incidența canibalismului la păsări și determină creșterea indicelui de conversiune a hranei, prin reducerea consumului de furaje, cu toate acestea debecarea este percepută în opinia publică ca o formă dureroasă de mutilare a păsărilor, cu un risc crescut la infecții, ca urmare a tehnicii de aplicare.** În plus, debecarea nu elimină cauza manifestărilor de canibalism, ci reprezintă doar o manieră de încercare de reducere a pierderilor economice, pe care le generează o tehnologie de creștere necorespunzătoare.

O altă modalitate de împiedicare a canibalismului o reprezintă montarea pe cioc a unor dispozitive din material plastic, numite impropriu *ochelari*. Prin forma lor și modul de montare,

ochelarii împiedică vizibilitatea înaintea și prin aceasta este perturbat comportamentul social, inclusiv cel de atac și de apărare. Alegerea formei, a mărimii și a modului de montare a ochelarilor pe cioc presupun un înalt profesionalism, altfel aceștia pot împiedica hrănirea și adăparea și pot genera o stare prelungită de stres, care va conduce la scăderea rezistenței generale față de boli și la pierderi prin mortalitate.

Atât în cazul creșterii găinilor în baterii, cât și în cazul celor crescute pe așternut, densitatea prea mare și condițiile necorespunzătoare de microclimat și de alimentație se exprimă prin **aspectul penajului, care constituie un indicator al deficiențelor privind condițiile de întreținere la păsări. Acest indicator este ușor de observat și are o mare valoare în aprecierea bunăstării.** Starea penajului trebuie însă corelată și cu vârsta păsărilor.

Păsările crescute în libertate, cât și cele întreținute în adăposturi care comunică cu padocuri înierbate, nu manifestă canibalism, decât în mod cu totul excepțional. Ele își consumă energia și timpul alergând în padoc, ciugulind ierburi, pământ și insecte, în loc să-și ciugulească congenerile. De asemenea, furajarea cu lucernă verde, trifoi sau iarbă, buruieni și în general creșterea proporției de celuloză în hrana păsărilor, menține gușa păsărilor plină, iar păsările devin mai liniștite.

